

**PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA:
REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE**

Rodica BOGDAN, lector universitar, USB,
catedra de Economie și Management

La transition économique de la République de Moldova, qui se passe à présent, prévoit la création d'un nouveau mécanisme économique basé sur des relations du marché.

La formation du marché de la force de travail dans la République de Moldova est une des difficiles tâches de la transaction actuelle.

Le but de la recherche est de mettre en évidence les particularités de la formation du marché de la force de travail dans la République de Moldova et la solution des problèmes apparus sur le marché pendant la transition.

Tranziția economică din Republica Moldova, ce are loc în prezent, prevede, în primul rând, crearea unui nou mecanism economic, bazat pe relații de piață cu toate elementele ei caracteristice – instituțiile, baza normativ-legislativă etc. În legătură cu aceasta, o importanță considerabilă o au și reforma din sfera raporturilor social-economice din sfera muncii care în condițiile noi vor avea loc pe o piață a forței de muncă. Constituirea pieței forței de muncă, ca una din instituțiile principale ale economiei de piață are o importanță strategică pentru economia republicii, influențând nemijlocit succesul reformelor actuale. Piața forței de muncă constituie piața principalului factor de producție. Dar în același timp, conform concepției economistului american Paul Samuelson, “forța de muncă, omul este mai mult decât o marfă”.

Formarea pieței forței de muncă în Republica Moldova este una din cele mai dificile sarcini ale actualei tranziții, deoarece, pe lângă crearea bazei organizatorico-instituționale și a mecanismului de funcționare a acestuia, ea prevede, în primul rând, modificarea comportamentului economic al indivizilor, independent de statutul social-economic al acestora. De regulă, acesta este un proces de durată. Dar, în același timp, fără o susținere a populației, reformele în domeniul relațiilor sociale de muncă nu se vor încununa de succes.

În condițiile create statul este acela care trebuie să joace rolul principal privind promovarea reformelor pe piața muncii din Republica Moldova. Anume de deciziile coerente ale statului, de corectitudinea noii politici aplicate în domeniul raporturilor de muncă, depinde susținerea reformelor de către populație și, respectiv, creșterea competitivității naționale.

În crearea pieței forței de muncă statul trebuie să răspundă la următoarele trei întrebări principale:

1) *Ce trebuie de creat?* Cum trebuie să fie piața forței de muncă în Republica Moldova? Pe ce principii de funcționare trebuie să se bazeze ea? Asupra căror aspecte ale funcționării pieței muncii trebuie de acordat o atenție mai mare, și care necesită o atenție mai mică, în conformitate cu particularitățile naționale, teritoriale, naturale, social-economice etc. ale republicii? Experiența căror țări poate fi preluată în crearea pieței forței de muncă și a căror țări nu este acceptabilă?

2) *Cum trebuie să se creeze piața muncii?* Răspunsul la această întrebare presupune elaborarea unui program concret de creare a concepției noi privind politica de ocupare a forței de muncă, elaborarea bazei instituțional-legislative noi, adecvate noilor exigențe economice, constituirea unui mecanism viabil de reglementare a pieței forței de muncă, precum și de asigurare a protecției sociale pe piața muncii.

3) *Cum trebuie de început formarea pieței forței de muncă?* Bineînțeles, piața forței de muncă în Republica Moldova nu va lua naștere pe loc viran. De aceea în crearea noii structuri economice un rol deosebit îl are evaluarea principalelor resurse care stau la baza formării cererii și ofertei de muncă și anume disponibilitatea locurilor de muncă și evaluarea potențialului de muncă al țării.

Procesul de restructurare și reformare a economiei Republicii Moldova, generat de trecerea de la sistemul economiei centralizate la sistemul economiei de piață, a inițiat multiple mutații de ordin economic, social, juridic etc.

Transformările social-economice, începute odată cu proclamarea independenței Republicii Moldova, au provocat în societate diverse probleme de ordin economic, social, psihologic etc. Timp de un deceniu activitatea economică și Produsul Intern Brut (PIB) au evoluat într-o descreștere continuă și abia începând cu anul 2000 situația a început să se amelioreze, PIB-ul fiind într-o creștere continuă nesemnificativă.

Într-adevăr, pe parcursul ultimilor cinci ani economia Republicii Moldova înregistrează vădite semne de ameliorare a situației. Atât Produsul Intern Brut, cât și indicatorii producției industriale, producției agricole, a volumului investițiilor în capitalul fix, a volumului vânzărilor cu amănuntul, a volumului serviciilor prestate etc., începând cu anul 2000 înregistrează creșteri continue, în timp ce rata inflației, rata șomajului, mărimea deficitului bugetar, precum și alți indicatori macroeconomici ne vorbesc despre o însănătoșire relativă a economiei republicii.

Același lucru se poate spune și despre evoluțiile din domeniul social. Indicatorii sociali, precum nivelul veniturilor, al salariilor și al pensiilor, indicatorii demografici etc. confirmă aceste tendințe pozitive.

Tabelul 1. Evoluția principalilor indicatori economici și sociali :

Indicatorii	Unitatea de măsură	Anul				
		2000	2001	2002	2003	2004
Produsul Intern Brut	Mil. lei	16020	19052	22556	27619	31992
Producția industrială	Mil. lei	8167,7	10427,6	12624,1	15963,1	17533
Producția agricolă	Mil. lei	8268	8646	9474	10354	12601
Investiții în capital fix	Mil. lei	1759,3	2315,1	2804,2	3621,7	5003
Balanța comercială	Mil. lei	-304,9	-324,6	-394,6	-612,8	-787,9
Deficitul bugetului consolidat	În % față de PIB	1,0	0,0	0,5	1,6	
Indicele prețurilor de consum	%	131	110	105	111,6	112,4
Rata șomajului	%	8,5	7,3	6,8	7,9	8,1
Salariul nominal mediu lunar al unui lucrător în economie	Lei	407,9	543,7	691,5	890,8	1103,8
Veniturile disponibile ale populației (medii lunare pe o persoană)	Lei	185,8	241,0	321,6	422,4	491,3
Mărimea medie a pensiei lunare	Lei	85,1	135,8	161,0	210,6	325,0
Valoarea minimumului de existență	Lei	-	468,7	538,4	628,1	679,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

Pe fundalul acestor schimbări spre bine a vieții social-economice din republică, o ameliorare a situației ar trebui să se observe și pe piața muncii. Or, piața muncii, fiind o piață derivată, trebuie să reflecte pe deplin succesele sau insuccesele înregistrare în economia națională.

Analizând evoluțiile de pe piața muncii din Republica Moldova din ultimii ani, se observă o situație mai complexă care necesită unele analize mai detaliate. Astfel, cu toate că Ancheta Forței de Muncă, realizată de Biroul Național de Statistică atestă o reducere continuă atât a numărului șomerilor calculați conform metodologiei BIM, cât și a celor înregistrați la oficiile de muncă, în perioada de referință s-a observat și o reducere a principalilor indicatori ocupaționali – numărul populației economic active și a nivelului ocupării. Datele statistice ne arată că din 2000 până în 2004 numărul șomerilor calculați conform metodologiei BIM s-a redus din 2000 până în 2004 de la 140 mii până la 116 mii persoane sau cu 17,14%, în timp ce numărul șomerilor înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă la sfârșitul anului s-a redus de la 28,8 mii până la 21 mii persoane sau cu 27,1%.

Totodată, s-a redus și numărul populației active de la 1654 mii pînă la 1432 mii persoane sau cu 13,5%, în timp ce numărul populației ocupate și a salariaților s-a redus, respectiv, de la 1514 mii și 950 mii pînă la 1316 și 841 mii persoane sau, respectiv cu 13,1% și 11,5% (Tabelul 2). S-a redus și ponderea populației active în totalul populației de la 45,3% în anul 2000 pînă la 39,65% în 2004. O situație mai alarmantă se atestă în mediul rural, unde în anul 2004 populația economic activă a constituit doar 36,9% din totalul populației din mediul rural.

Tabelul 2. Indicatorii de bază ai pieței muncii

Indicatorii	Persoane				
	2000	2001	2002	2003	2004
Populația totală	3646987	3639591	3631462	3621462	3612874
Populația economic activă	1654662	1616681	1614967	1473580	1432525
Populația ocupată	1514577	1498980	1505117	1356479	1316042
Numărul salariaților	950877	899159	891797	868160	840916
Șomeri conform BIM	140085	117701	109850	117102	116483
Șomeri înregistrați la oficiile de muncă la sfîrșitul anului	28873	27646	24019	19666	21018
Populație inactivă	1992325	2022910	2016495	2149482	2180348
Persoane declarate plecate peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă	138259	171976	231254	290966	345266

Sursa: Biroul Național de Statistică

Odată cu descreșterea numărului persoanelor economic active are loc o creștere continuă a populației inactivă, majoritatea căreia se află în vîrstă aptă de muncă. Astfel, conform datelor Anchetei Forței de Muncă, pe parcursul anilor 2000-2004 populația inactivă s-a majorat de la 1992 mii pînă la 2180 mii persoane sau cu 9,44%, ceea ce poate condiționa o creștere a raportului de dependență economică și, prin consecință, poate crea probleme serioase sistemului de protecție socială a populației republicii. În anul 2004 raportul de dependență economică, exprimat prin numărul persoanelor neocupate (inactivă sau în șomaj) ce revin la 1000 persoane ocupate a fost de 1745%, fiind în creștere comparativ cu anul 2003 (1671%).

Cu toate acestea, în prezent creșterea raportului de dependență economică nu are un impact defavorabil asupra sistemului de protecție socială din Republica Moldova. Astfel, restanțele la plata pensiilor, extrem de mari în anii precedenți, au fost lichidate, pensiile înregistrînd creșteri anuale, iar bugetul Casei Naționale de Asigurări Sociale se realizează cu un anumit excedent. Fenomenul menționat are loc deoarece, pe de o parte, numărul pensionarilor de vîrstă pe parcursul ultimilor cinci ani s-a redus grație efectelor reformei sistemului de asigurări sociale de la finele anului 1998, iar, pe de altă parte, un număr considerabil din populația inactivă în vîrstă aptă de muncă este plecată peste hotarele republicii în căutarea unui loc de muncă, iar veniturile încasate de aceasta peste hotarele republicii pot asigura un trai decent nu numai persoanelor plecate, dar și a acelor care se află în întreținerea lor.

Pe parcursul anilor 2000-2004 numărul persoanelor plecate peste hotarele republicii în căutarea unui loc de muncă s-a majorat de la 138 mii persoane pînă la 345 mii sau de 2,5 ori și constituie în prezent circa 24% din totalul populației inactivă de 15 ani și peste. Alte surse neoficiale estimează numărul celor emigrați peste hotare în căutarea unui loc de muncă de la 600 mii persoane pînă la un milion de persoane, reprezentînd circa o jumătate din întreaga populație economic activă din Republica Moldova, ceea ce pune în evidență încă o dată tendința pronunțată de creștere a numărului persoanelor plecate peste hotare în căutarea unui loc de muncă.

Doar o parte relativ neînsemnată din populația inactivă și anume acele persoane care nu sînt prezente pe piața muncii, fiind considerate persoane descurajate din diferite motive pot fi ținta unor programe speciale de protecție socială pe piața muncii și pot genera costuri sociale suplimentare. În prezent în Republica Moldova această categorie de populație a înregistrat 82,5 mii persoane sau 5,7% din totalul populației inactivă de peste 15 ani.

Reformele economice și juridice au avut implicații deosebite și asupra evoluției structurii ocupaționale atât în mediul urban, cât și în mediul rural. Evoluția populației ocupate pe tipuri de activități economice arată că acestea s-au răsfrânt aproape asupra tuturor sferelor de activitate ale economiei naționale (Tabelul 3).

Tabelul 3. Evoluția populației ocupate în anii 2000-2004

Tipurile de activități	Persoane (mii)					
	2000		2002		2004	
	Efectiv	În % față de total	Efectiv	În % față de total	Efectiv	În % față de total
Total pe economie	1515	100	1505	100	1316	100
Agricultura, economia vînatului și silvicultura	766	50,56	747	49,64	533	40,50
Industrie	161	10,62	171	11,36	162	12,31
Construcții	44	2,91	46	3,06	52	3,95
Comerț, hoteluri și restaurante	163	10,76	175	11,63	179	13,60
Transporturi și comunicații	64	4,22	62	4,13	73	5,55
Administrație publică, învățămînt, sănătate și asistență socială	250	16,51	243	16,17	241	18,31
Alte activități	67	4,44	61	4,03	76	5,78

Sursa: Biroul Național de Statistică

Datele Tabelului 3 arată că pe parcursul întregii perioade de referință cea mai mare pondere a populației ocupate în funcție de domeniul de activitate se înregistrează în agricultură și silvicultură. Aceasta a constituit, respectiv, 50,56% în anul 2000; 49,64% în anul 2002 și 40,5% în anul 2004. Republica Moldova se află pe primul loc în Europa în ceea ce privește populația ocupată în agricultură. Ponderea populației ocupate în agricultură în Republica Moldova depășește cu mult ponderea populației ocupate în agricultură din țările europene. Spre exemplu, în Belgia acest indicator a constituit doar 2,5% din ansamblul populației ocupate, în Danemarca – 4,4%, în Franța – 4,7%, în Germania – 3,2%, în Olanda – 3,6%, în Portugalia – 11,6%, în Grecia – 20,4% (Dona, Ion, Economie rurală, Editura Economica, București, 2000).

Totodată, în aceeași perioadă de referință, ponderea populației ocupate în industrie se află într-o ușoară creștere, de la 10,62% în anul 2000 până la 12,31% în anul 2004. După acest indicator Republica Moldova se află cu mult în urmă în comparație cu majoritatea țărilor europene. Astfel, ponderea populației ocupate în industrie a constituit, respectiv, 21,0% în Belgia, 20,8% în Danemarca, 20,0% în Franța, 26,5% în Germania, 16,6% în Olanda, 24,55% în Portugalia și 16,6% în Grecia.

A crescut și ponderea populației ocupate în construcții, respectiv, de la 2,91% în anul 2000 până la 3,95% în anul 2004. Comparativ cu alte țări europene, acest indicator înregistrează cel mai scăzut nivel. În Belgia populația ocupată în construcții a constituit 6,5% din totalul populației ocupate, în Danemarca, respectiv, 6,2%, în Franța – 6,5%, în Germania – 9,4%, în Olanda – 5,9%, în Portugalia – 8,2% și în Grecia – 6,6%.

De asemenea, o oarecare creștere a ponderii populației ocupate se înregistrează și în comerț, restaurante și hoteluri. Ponderea populației ocupate în acest domeniu de activitate a crescut de la 10,76% în anul 2000 până la 13,60% în anul 2004, dar este la fel inferior nivelurilor indicatorilor respectivi din țările luate drept punct de referință.

Același lucru se poate spune și despre ponderea populației ocupate în transporturi și comunități care a crescut din anul 2000 până în 2004 de la 4,22% până la 5,55%.

Cu toate că în economia națională a Republicii Moldova s-au înregistrat schimbări structurale pozitive în ceea ce referire la structura populației ocupate, precum și structura PIB-ului în funcție de contribuția ramurii în crearea valorii adăugate (ponderea populației ocupate în agricultură, precum și ponderea producției agricole în PIB sînt în descreștere în favoarea altor ramuri și domenii de activitate mai productive), acestea nu sînt suficiente pentru constituirea unei economii funcționale și performante în Republica Moldova, capabile să concureze cu eco-

nomiile altor țări. Nivelul populației ocupate în agricultură se află încă la un nivel destul de înalt. De aceea, se impun ample măsuri de reajustare structurală a economiei Republicii Moldova care ar atrage și ar reorienta populația ocupată din agricultură spre celelalte ramuri ale economiei naționale producătoare de bunuri și servicii. În ceea ce privește numărul salariaților din întreprinderile al căror număr de salariați depășește 20 de persoane, pe parcursul ultimilor 5 ani ponderea lor în totalul populației ocupate a oscilat în jurul nivelului de 50% (Tabelul 4).

Tabelul 4. Raportul dintre numărul salariaților din întreprinderile al căror număr depășește 20 angajați și populația ocupată în ultimii ani pe principalele tipuri de activități economice

	Persoane (mii)								
	2000			2002			2004		
	Populația ocupată	Numărul salariaților	Raportul dintre numărul salariaților și populația ocupată (%)	Populația ocupată	Numărul salariaților	Raportul dintre numărul salariaților și populația ocupată (%)	Populația ocupată	Numărul salariaților	Raportul dintre numărul salariaților și populația ocupată (%)
Total pe economie	1515	695,9	45,9	1505	683,7	45,4	1316	667,3	50,7
Agricultură, economia vînatului, silvicultură și pescuit	766	185,9	24,3	747	161,9	21,7	533	129,1	24,2
Industrie	161	113,5	70,5	171	123,5	72,2	162	126,8	78,3
Construcții	44	20,4	46,4	46	16,5	35,9	52	15,9	30,6
Comerț, hoteluri și restaurante	163	38,1	23,4	175	36,4	20,8	179	42,7	23,9
Transporturi și comunicații	64	46,7	73,0	62	47,3	76,3	73	49,5	67,8

Sursa: Biroul Național de Statistică

Datele Tabelului 4 demonstrează că ponderea salariaților în întreprinderile al căror număr depășește 20 angajați în populația ocupată în ansamblu pe economie este în creștere – de la 45,9% pînă la 50,7%. Totodată, în agricultură ponderea salariaților încadrați în întreprinderile al căror număr depășește 20 angajați în populația ocupată este cu mult mai mică. Pe parcursul ultimilor cinci ani acesta s-a menținut la nivelul de circa 24%. Nivelul mic al ponderii salariaților în totalul populației ocupate în agricultură poate fi considerat drept o consecință a reformelor din sectorul agrar promovate acum șapte ani (programul “Pămînt”). În rezultatul acestor reforme o bună parte din țărani împroprietăriți cu pămînt au optat pentru prelucrarea individuală a pămîntului, contribuind astfel la creșterea numărului de autoocupați.

În industrie ponderea salariaților în populația ocupată a crescut de la 70,5% în anul 2000 pînă la 78,3% în anul 2004. De asemenea, se observă o creștere a acestui indicator și în construcții – de la 20,4% în 2000 pînă la 30,6% în anul 2004. Cu toate acestea, trebuie menționat că ponderea salariaților în totalul populației ocupate în construcții este prea mică pentru acest domeniu de activitate, datorită faptului că o bună parte din populația ocupată în ramura construcțiilor activează fie în sectorul informal, fie în întreprinderi mici, numărul de salariați al cărora nu depășește de 20 persoane.

O pondere aproape stabilă a numărului salariaților în populația ocupată se înregistrează în comerț, hoteluri și restaurante. În ultimii ani indicatorul nominalizat s-a menținut la nivel de aproximativ 23%. Ponderea relativ mică a numărului salariaților în populația ocupată în această

ramură se explică prin faptul că comerțul din Republica Moldova este practicat, în majoritatea cazurilor, de întreprinderi mici sau individuale (în special în mediul rural) al căror număr de angajați nu depășește 20 persoane.

În transport și comunicații ponderea salariaților în totalul populației ocupate s-a redus de la 73,0% în anul 2000 până la 67,8% în anul 2004.

În ceea ce privește evoluția structurii salariaților în întreprinderile al căror număr depășește 20 angajați în funcție de ramurile economiei naționale din Republica Moldova se observă că din anul 2000 până în 2004 cele mai semnificative mutații s-au înregistrat în agricultură, unde ponderea salariaților s-a redus de la 26,7% până la 19,4% și în industrie, unde ponderea salariaților a crescut, respectiv, de la 16,3% până la 19,0%. Se observă o oarecare creștere a salariaților în anul 2004 față de 2000 și în comerț, activități financiare, tranzacții imobiliare și hoteluri și restaurante (Tabelul 5).

Tabelul 5. Numărul mediu scriptic al salariaților din întreprinderile al căror număr de angajați depășește 20 persoane pe ramuri de activitate în perioada de tranziție

Tipurile de activități economice	La sfârșitul anului					
	2000		2002		2004	
	Persoane (mii)	%	Persoane (mii)	%	Persoane (mii)	%
Total pe economie	695931	100	683662	100	667261	100
Din care:						
Agricultură, economia vînatului, silvicultură și pescuit	185854	26,7	161878	23,7	129118	19,4
Industrie	113486	16,3	123546	18,1	126805	19,0
Construcții	20405	2,9	16485	2,4	15946	2,4
Comerț	34928	5,0	32397	4,7	38073	5,7
Hoteluri și restaurante	3182	0,5	4026	0,6	4628	0,7
Transporturi, comunicații și depozitare	46723	6,7	47272	6,9	49477	7,4
Activități financiare	5963	0,9	8442	1,2	9833	1,5
Tranzacții imobiliare	25933	3,7	26493	3,9	26195	3,9
Administrație publică	49777	7,2	53926	7,9	58241	8,7
Învățămînt	123591	17,8	124685	18,2	125790	18,8
Sănătate și asistență socială	68158	9,8	66702	9,8	61715	9,2
Alte activități	31625	4,5	31704	4,6	32955	4,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

Trebuie de menționat faptul că în anul 2004 numărul salariaților din industrie s-a apropiat în cea mai mare măsură de numărul celor antrenați în agricultură.

Un aspect destul de marcant al evoluției pieței muncii din Republica Moldova reprezintă creșterea numărului salariaților ocupați în întreprinderile mici ce nu depășesc 20 de angajați. Astfel din anul 2000 până în 2004 numărul salariaților ocupați în întreprinderile mici de până la 20 de angajați s-a majorat de la 66,0 mii până la 101,6 mii persoane sau de la 4,4% până la 7,5% din totalul populației ocupate (Tabelul 6).

Cel mai mare număr de salariați angajați în întreprinderile mici se atestă în comerț, hoteluri și restaurante – 44,7 mii persoane (anul 2003). În același timp, cel mai mic număr de angajați în întreprinderile mici din ramurile economiei naționale sînt antrenați în agricultură – 4,6 mii persoane sau 0,85 din totalul populației ocupate în agricultură. Vom mai remarca că numărul salariaților din întreprinderile mici (cu angajați de până la 20 persoane) este în creștere în industrie, construcții și transporturi.

Tabelul 6. Raportul dintre numărul salariaților din întreprinderile mici al căror număr nu depășește 20 angajați și populația ocupată în ultimii ani pe principalele tipuri de activități economice

Tipurile de activități economice	Persoane (mii)					
	2000			2003		
	Populația ocupată	Numărul salariaților	Raportul dintre numărul salariaților și populația ocupată (%)	Populația ocupată	Numărul salariaților	Raportul dintre numărul salariaților și populația ocupată (%)
Total pe economie	1515	66,0	4,4	1356	101,6	7,5
Agricultură, economia vînatului, silvicultură și pescuit	766	1,8	0,2	583	4,6	0,8
Industrie	161	10,7	6,6	164	15,3	9,3
Construcții	44	4,5	10,2	53	7,4	14,0
Comerț, hoteluri și restaurante	163	31,5	19,3	176	44,7	25,4
Transporturi și comunicații	64	3,9	6,1	68	6,7	9,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

Unul din factorii decisivi care determină structura ocupațională este salariul mediu lunar, or, anume nivelul salariului influențează, în cea mai mare măsură, atractivitatea locurilor de muncă.

În urma analizei evoluției salariului mediu lunar (în funcție de domeniul de activitate) am depistat o legătură strînsă dintre creșterea gradului de ocupare și nivelul salariului pentru domeniul de activitate dat (Tabelul 7).

Tabelul 7. Salariul mediu lunar pe ramurile economiei naționale în ultimii ani

Ramura de activitate	Salariul mediu lunar (în lei)			Ritmul mediu anual de creștere al salariului
	2000	2002	2004	
Total pe economie	408,0	692,0	1103,8	128,3
Agricultură, economia vînatului și silvicultură	252,0	394,0	633,7	126,9
Industrie	683,0	1002,0	1523,0	122,2
Construcții	540,0	838,0	1679,9	132,8
Comerț	540,0	838,0	1006,5	116,8
Hoteluri și restaurante	358,0	571,0	1019,7	129,9
Transporturi și comunicații	635,0	1055,0	1795,0	129,7
Activități financiare	2353,0	2564,0	3254,5	108,4
Tranzacții imobiliare	554,0	890,0	1382,9	125,7
Administrație publică	518,0	989,0	1204,4	123,5
Învățămînt	248,0	463,0	712,1	130,2
Sănătate și asistență socială	230,0	439,0	841,0	138,3

Sursa: Biroul Național de Statistică

Datele Tabelului 7 arată că pe parcursul anilor 2000-2004 salariul mediu lunar pe economie a sporit de la 408,0 lei pînă la 1103,8 lei sau cu 128,3% anual. Cea mai mare creștere a salariului în această perioadă de timp a fost înregistrată în sănătate și asistență socială (de la 230,0 pînă la 841,0 lei) și în construcții (de la 540,0 pînă la 1679,9 lei). Totodată ponderea celor

ocupați în aceste domenii de activitate din totalul ocupațiilor a sporit, respectiv, de la 16,5% până la 18,31% (împreună cu ocupații din învățământ și administrație publică) și de la 2,91% până la 3,95%. Din toate ramurile economiei naționale cel mai mic salariu mediu lunar a fost înregistrat în agricultură, ritmul mediu anual de creștere al salariului fiind de 126,9%, inferior ritmului mediu anual de creștere a salariului în ansamblu pe economie. Acest fapt, în opinia noastră, a și determinat diminuarea ponderii celor ocupați în agricultură de la 50,56% până la 40,50%. În anul 2004 salariul mediu lunar din agricultură a constituit doar 57,4% din salariul mediu lunar pe economie, ceea ce și explică cauza principală (de rînd cu condițiile grele de muncă) a exodului ocupațiilor din activitatea agricolă.

De rînd cu angajații din agricultură, un salariu mediu lunar inferior salariului mediu lunar pe economie îl au și angajații din învățământ, sănătate și asistență socială, comerț, hoteluri și restaurante.

Principalele probleme cu care se confruntă piața forței de muncă a Republicii Moldova sînt:

- 1) Numărul limitat de locuri de muncă în economia națională.
- 2) Salariile mici disponibile.
- 3) Cererea pe piața forței de muncă nu corespunde ofertei (există numeroase locuri vacante în domeniul serviciilor, în special al deservirilor relativ noi pentru populația activă, pe de o parte, și o mulțime de „specialiști” care și-au pierdut locurile de muncă în urma desființării fostelor întreprinderi din era comunistă, pe de altă parte).

- 4) Posibilități reduse de angajare pentru tineri, absolvenți (spre exemplu, avem un exces de economiști și juriști și ducem lipsă de lăcătuși și de strungari).

Important este să conștientizăm că avem nevoie nu pur și simplu de lucrători, ci de lucrători de anumite profesii, de o anumită calificare și cu anumite deprinderi. Însă piața de astăzi rămîne adeseori în urma cerințelor economiei.

- 5) Creșterea numărului angajaților la negru.
- 6) Lipsa unei politici de recalificare a populației, care există în toate țările care se respectă, ce au probleme de șomaj.

- 7) Existența inegalității în posibilitatea de a obține un loc de muncă (doar în municipiul Chișinău există oferte – întreprinderi mici, sfera serviciilor, securitate); în restul țării, cu excepția a 3-5 orașe (Bălți, Edineț, Ungheni, Cahul) se înregistrează o stagnare).

Rezultă că majoritatea drepturilor cetățenilor stipulate în Constituție sînt, deocamdată, greu de realizat în practică. De aceea, cetățenii, mai ales tinerii, nu-și pot planifica viitorul.

Evoluția pe viitor a forței de muncă depinde în mare măsură de dezvoltarea societății în general, ceea ce presupune o dezvoltare durabilă a economiei naționale și atragerea de investiții în scopul creării de locuri de muncă. Toate țările cu economie în tranziție se confruntă neapărat cu problemele utilizării forței de muncă. Șomajul a căpătat un caracter de masă un factor de risc social major, cu efecte negative asupra restructurării și relansării economiei naționale.

Ce poate și ce trebuie să facă statul în aceste condiții? În primul rînd să elaboreze un program complex de acțiuni vizînd activitatea persoanelor apte de muncă – concepția pieței muncii și acțiunile privind realizarea ei. Cu alte cuvinte, să creeze în Moldova o piață a muncii eficientă și civilizată în stare să-l asigure în mod operativ pe angajator cu brațe de muncă avînd calificarea necesară, iar pe lucrător, cu un loc de muncă și cu un salariu echitabil.

Odată cu soluționarea problemei ocupării forței de muncă, va fi soluționată și problema creșterii competitivității, a dezvoltării umane și reducerii sărăciei.

În această ordine de idei **propunem** realizarea acțiunilor în următoarele direcții:

- 1) elaborarea pronosticurilor și programelor naționale și teritoriale pentru ocuparea forței de muncă;
- 2) limitarea locurilor de studii la speciilitățile care pregătesc profesii de care piața muncii este suprasaturată;
- 3) conlucrarea cît mai eficientă a instituțiilor de învățămînt cu patronii întreprinderilor;
- 4) acordarea suplimentelor bănești simbolice pentru tinerii specialiști;

- 5) crearea de noi locuri de muncă;
- 6) creșterea calității forței de muncă și perfecționarea profesională continuă prin organizarea de cursuri de perfecționare;
- 7) reducerea și prevenirea șomajului de lungă durată prin acordarea de alocații pentru șomerii care se încadrează înainte de expirarea perioadei de indemnizare;
- 8) organizarea cursurilor de reciclare pentru persoanele care și-au întrerupt activitatea, astfel, încât, la reluarea acesteia, să-și poată îndeplini atribuțiile de serviciu;
- 9) acordarea măsurilor stimulatorii pentru angajatorii care încadrează șomeri cu vârste de peste 45 de ani, întreținători unici de familie sau persoane cu handicap;
- 10) dezvoltarea spiritului antreprenorial prin acordarea de servicii de consultanță și asistență pentru începerea unei activități independente;
- 11) asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, pe piața muncii prin acțiuni de stimulare a gradului de ocupare în rândul femeilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Ilovan, I. Forța de muncă în Moldova la sfârșitul anului 2005. In: Curierul Economic, 2006, nr. 4.
2. Prapașciuc, M. Numărul locurilor de muncă este în creștere. In: Dezvoltarea, 2004, 4 iunie, p. 8.
3. Puiu, Ovidiu. Educația și formarea profesională. In: Tribuna economică, 1996, nr. 36, p. 21.
4. Toma, A. Cererea de brațe de muncă în economia tranzițională. In: Analele științifice ale USM, 2002, p. 338.
5. Tomiță, I. Calitatea factorului uman și cercetarea productivității muncii. In: Tribuna economică, 1996, nr. 31, p. 11.
6. Breazu, G. Soluții alternative pe piața muncii. In: Tribuna economică, 1999, nr. 31, p. 35.
7. <http://search.yahoo.com/search?p:>
8. Мошняга, В. Трудовая миграция населения Республики Молдова: состояние и специфика регулирования. In: Moldoscopia (probleme de analiză politică), partea XVII, 2001.
9. Озерникова, Т. Принуждение к труду в переходной экономике. In: Вопросы экономики, 2003, № 9, p. 100-110.